



**«ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В
АСПЕКТІ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ»**

**"GOALS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE
ASPECT OF STRENGTHENING THE NATIONAL
AND INTERNATIONAL LEGAL ORDER"**

**ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ABSTRACTS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

**27 жовтня 2023 року
October 27, 2023**

**Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці
Zaporizhzhia-Lviv-Odesa-Uzhgorod-Kharkiv-Chernivtsi**

УДК 34
Ц 23

Рекомендовано до друку:

Вченою радою юридичного факультету Запорізького національного університету, протокол № 4 від 21.11.2023;

Вченою радою юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 7 від 16.11.2023;

Вченою радою економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова, протокол № 7 від 16.11.2023;

Вченою радою юридичного факультету Ужгородського національного університету, протокол № 7 від 16.11.2023;

Вченою радою юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, протокол № 7 від 16.11.2023;

Вченою радою юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, протокол № 7 від 16.11.2023

Ц 23 Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Запоріжжя-Львів-Одеса-Ужгород-Харків-Чернівці, 27 жовтня 2023 року). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. 492 с.

До збірника увійшли тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Цілі сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку», що відбулася 27 квітня 2023 року. Співорганізаторами конференції стали юридичний факультет Запорізького національного університету, юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, економіко-правовий факультет Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, юридичний факультет Ужгородського національного університету, юридичний факультет Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та юридичний факультет Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Редколегія: Бурдін В.М., д.ю.н., проф., Вдовічен В.А., д.ю.н., проф., Коломоець Т.О., д.ю.н., проф., Лазур Я.В., д.ю.н., проф., В.О. Серьогін, д.ю.н., проф., Токарчук Л.М., д.ю.н., доц.

Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику. Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за їх зміст. Тези друкуються в авторській редакції.

рівень, незалежно від віку студента.

3. Запровадити переведення на державний бюджет студентів, які навчалися за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб, і погодилися добровільно пройти військову службу за мобілізацією.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.10.2023).

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 02.10.2023).

3. Про введення воєнного стану в Україні : указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 02.10.2023).

4. Про мобілізацію і мобілізаційну підготовку : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 02.10.2023).

5. Про внесення змін до ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» : законопроект від 04.09.2023 № 9672. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42664> (дата звернення: 02.10.2023).

6. Про внесення змін до ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» : законопроект від 07.09.2023 № 9672-1. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42700> (дата звернення: 02.10.2023).

7. Про внесення змін до ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» : законопроект від 15.09.2023 № 9672-2. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42755> (дата звернення: 02.10.2023).

**ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ**

Войціховський Андрій Васильович,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри конституційного і
міжнародного права факультету № 4
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Захист прав внутрішньо переміщених осіб і регулювання їх правового статусу в національному та міжнародному праві набуває все більшого значення. Ситуація у світі постійно змінюється, збільшується кількість осіб, які вимушені через збройні конфлікти та інші вагомні причини, побоюючись за своє життя та здоров'я, покинути свої звичні місця проживання.

Внутрішньо переміщені особи - це людина або група людей, які вимушені або зобов'язані покинути свої помешкання чи місця проживання винятково для того, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, масового насильства, порушень прав людини або природних чи антропогенних катастроф, і, які не перетнули міжнародно-визнаних державних кордонів.

Для з'ясування механізму захисту прав внутрішньо переміщених осіб потрібно чітко усвідомити їх місце в міжнародно-правових відносинах та їх розмежування із біженцями. Ці два терміни подібні, проте існує відмінність, яка і виділяє їх у рамки спеціальної категорії осіб у міжнародному праві. Отже, *біженець* - це особа, яка через зазначені причини змушена була залишити свою державу (перетнула міжнародно-визнаний кордон держави), у той час як *внутрішньо переміщена особа* з дуже схожих причин (проте тут також можуть бути певні відмінності) змушена була покинути свою домівку, проте залишилася у межах державних кордонів своєї держави, а отже, і під її юрисдикцією і захистом. Розуміючи це, можемо розмежовувати ці дві категорії, а значить й розмежувати міжнародно-правові механізми їх захисту, адже біженці мають спеціальний міжнародно-правовий механізм захисту (Конвенція про статус біженців 1951 р. [1] та Протокол щодо статусу біженців 1966 р. [2]), а внутрішньо переміщені особи отримують такий захист опосередковано.

Внутрішньо переміщені особи перебувають під захистом своєї держави. Попри те, що окремого міжнародно-правового акту про права внутрішньо переміщених осіб не існує, механізм захисту їх прав базується на застосуванні норм універсальних і спеціальних міжнародних договорів, що регулюють правові та процедурні питання забезпечення прав даної категорії населення.

До універсальних міжнародних договорів, які передбачають загальні принципи захисту прав внутрішньо переміщених осіб, відносяться Загальна декларація прав людини 1948 р. [3], Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. [4], Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. [5] До цих угод потрібно віднести й Конвенцію про статус біженців 1951 р. [1] та Протокол щодо статусу біженців 1967 р. [2], які стосуються статусу біженців, адже багато процесуальних аспектів щодо захисту прав біженців застосовується за аналогією й до внутрішньо переміщених осіб.

Чималу роль у захисті прав внутрішньо переміщених осіб відіграють Женевські конвенції 1949 р. та додаткові протоколи до них 1977 р., що є основними міжнародно-правовими актами у міжнародному гуманітарному праві. Утім, що механізм захисту прав внутрішньо переміщених осіб базується на документах міжнародного гуманітарного права немає нічого дивного, адже внутрішньо переміщені особи найчастіше набувають такий статус під час збройного конфлікту або інших подібних ситуацій, які

регулюються нормами міжнародного гуманітарного права. [6, с. 329]

Необхідно зауважити, що Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [7] і Європейський суд з прав людини також можуть бути міжнародними інструментами захисту прав внутрішньо переміщених осіб на загальних підставах, якщо їх права, які захищаються даною Конвенцією та протоколами до неї, були порушені державою. Тут мається на увазі, що жодних додаткових або спеціальних гарантій внутрішньо переміщені особи не отримують у Європейському суді з прав людини та їх захист може базуватись лише на нормах згаданої Конвенції: право на життя (ст. 2), заборону катування (ст. 3), заборону рабства і примусової праці (ст. 4), право на свободу та особисту недоторканність та справедливий суд (ст. 5, 6) тощо. [7]

До спеціальних міжнародних документів, які регламентують статус внутрішньо переміщених осіб, слід віднести Керівні принципи з питань переміщення осіб усередині країни 1998 р. [8] Ухвалюючи ці важливі правила, міжнародне співтовариство виходило з того, що хоча чинне міжнародне гуманітарне право та норми щодо захисту прав людини поширюються на внутрішньо переміщені особи, але в деяких аспектах вони є недостатніми для їх ефективного захисту. Керівні принципи не є обов'язковим документом, проте вони засновані на нормах універсальних міжнародних угод, деталізують їх положення, які відповідають специфічним потребам внутрішньо переміщеним особам. Вони являють собою найбільш авторитетний виклад стандартів, які повинні застосовувати уряди держав та інші суб'єкти, зокрема Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, реагуючи на важке становище внутрішньо переміщених осіб. Окрім того, Керівні принципи були визнані Радою ООН з прав людини і Генеральною асамблеєю ООН важливою міжнародно-правовою основою захисту прав внутрішньо переміщених осіб. [6, с. 329]

Згідно з Керівними принципами «внутрішньо переміщеними особами є людина або група людей, яких змусили рятуватися втечею або, яких змусили залишити свої домівки чи місця звичного проживання в результаті або з метою уникнути наслідків збройного конфлікту, масового насильства, порушень прав людини, стихійного чи викликаного людською діяльністю лиха зокрема, й які не перетинали міжнародно-визнаних державних кордонів». [8] Слово «зокрема» припускає, що причини переміщення даних осіб не обмежуються перерахованими ситуаціями. Тому, незалежно від причин переміщення всі внутрішньо переміщені особи мають право на захист і підтримку від своєї держави.

Керівні принципи передбачають захист внутрішньо переміщених осіб від недобровільного переміщення, допомогу під час переміщення, гарантії безпечного повернення, переселення, а також визначають гарантії, що мають надаватися на всіх етапах зазначеного процесу.

У Керівних принципах зазначено, що основний обов'язок і відповідальність за надання захисту і гуманітарної допомоги внутрішньо переміщеним особам покладається на національні уряди. Передусім, потрібно задовольняти потреби найбільш незахищених груп, до яких відносяться діти, вагітні жінки, особи похилого віку тощо. Влада повинна сприяти єдності сімей, пошукам зниклих родичів тощо. [8]

Водночас влада зобов'язана видавати внутрішньо переміщеним особам усі документи, необхідні для визнання і реалізації їх прав, спростити процедуру щодо заміни втрачених документів, не вимагати повернення в місця попереднього проживання за залишеними там документами. Внутрішньо переміщеним особам гарантується свобода пересування, тобто можливість шукати безпечного місця на території своєї держави, а також вільний виїзд за межі держави і пошук притулку за кордоном. Компетентні органи несуть відповідальність за встановлення умов, які б забезпечили внутрішньо переміщеним особам можливість повернутися до своїх домівок або переселитися для проживання в іншій частині держави. Влада повинна сприяти поверненню внутрішньо переміщеним особам їхнього майна, а якщо це неможливо – надавати відповідну компенсацію. Значну увагу в Керівних принципах приділено діяльності гуманітарних організацій і співпраці з ними. [8]

До інституційного (організаційного) механізму захисту прав внутрішньо переміщених осіб відносяться міжнародні органи, які покликані забезпечувати права і свободи людини (Економічна і Соціальна Рада ООН, Рада ООН з прав людини тощо). Спеціалізованим міжнародним органом, що опікується питаннями внутрішньо переміщених осіб є Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, для якого у 1972 р. Генеральна Асамблея ООН розширила мандат на осіб, переміщених усередині власних держав.

За відносно короткий термін Керівні принципи з питань переміщення осіб усередині країни 1998 р. як міжнародний документ отримав визнання у світовій спільноті. Регіональні міжнародні організації в Європі, Африці та на Американському континенті використовують його положення на практиці, а також застосовують у своїй роботі переважна більшість міжнародних неурядових організацій для моніторингу та оцінки національної політики та законодавства.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про статус біженців : міжнародний документ від 28.07.1951. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011 (дата звернення : 16.10.2023).

2. Протокол щодо статусу біженців : міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_363 (дата звернення : 16.10.2023).

3. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ від

10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення : 16.10.2023).

4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення : 16.10.2023).

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення : 16.10.2023).

6. Права людини у міжнародному праві : підручник / за заг. ред. А.В. Войціховського; [Бакумов О.С., Варунц Л.Д., Войціховський А.В., Гудзь Т.І. та ін.]. Харків : ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення : 16.10.2023).

8. Керівні принципи з питань переміщення осіб усередині країни : міжнародний документ від 11.02.1998. URL: <https://www.ohchr.org/ru/housing/displacement> (дата звернення : 16.10.2023).

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Волощенко Ольга Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Становлення України на шлях євроінтеграційних процесів надало потужний поштовх щодо пошуку механізмів удосконалення вітчизняних галузей права в контексті відповідності останніх Європейським правовим цінностям. Не стала виключенням, у зазначеному розумінні, і сфера системи принципів цивільного процесуального права.

Верховенство права, як загальноправова та основна засада цивільного судочинства є належним вектором розвитку та функціонування не тільки галузі цивільного судочинства, а також системи права в цілому. Новелізовані у 2017 році положення ст. 10 Цивільного процесуального кодексу основною мірою стосуються розширення переліку джерел галузі цивільного процесуального права. Фактично, законодавець закріпив на кодифікованому рівні можливість застосування практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) як джерело права. Варто відмітити, що

<i>безпосередньої демократії у контексті досягнення Цілей сталого розвитку</i>	54
Бзова Л. Г.	
<i>Верховенство права та права людини: міжнародні стандарти та судова практика Конституційного Суду України</i>	58
Бисага Ю. М.	
<i>Синергія демократичних цінностей та сталого розвитку правопорядку</i>	61
Бідзіля В. В.	
<i>Вивчення розвитку нормативного закріплення принципу верховенства права як передумова його імплементації в правову систему України (на прикладі країн англосаксонської правової системи)</i>	63
Борщевська О. М.	
<i>Формування правосвідомості людини в умовах війни</i>	66
Васильєв С. В.	
<i>Правові перспективи обмеження права студентів на отримання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації</i>	68
Войціховський А. В.	
<i>Особливості міжнародно-правового статусу внутрішньо переміщених осіб</i>	71
Волощенко О. М.	
<i>Деякі аспекти модернізації принципу верховенства права у цивільному процесуальному праві України</i>	75
Воронов М. М., Воронова І. В.	
<i>Право на вільний розвиток особистості в аспекті сталого розвитку української держави</i>	77
Гринь О. Д.	
<i>Правове стимулювання як елемент правової культури</i>	81
Гудзь Л. В.	
<i>Проблеми забезпечення виборчих прав громадян України в умовах воєнного стану</i>	84
Гудзь Т. І.	
<i>Забезпечення прав людини як передумова досягнення сталого розвитку</i>	87
Іванюк Р. В.	
<i>Захист прав людини та держави в умовах воєнного стану: міжнародно-правовий аспект</i>	90
Марцеляк С. М.	
<i>Принципи виборчого права як гарантія демократичного розвитку України</i>	92
Марчук М. І., Белєвцова О. С.	
<i>Захист Вітчизни: щодо питання про належне нормативне врегулювання «загальнообов'язковості» конституційного обов'язку</i>	95

Наукове видання

Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції

**ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В
АСПЕКТИ ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО
ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВОПОРЯДКУ**

(м. Харків, 27 жовтня 2023 року)

Відповідальний за випуск: В.О. Серьогін

Комп'ютерна верстка: В.О. Серьогін

Підписано до друку: 20.11.2023 р. Формат 60x90/16
Обсяг 30,7 ум.-друк. арк. Папір офсетний. Друк різнограф.
Наклад 100 прим. Зам. № 184.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
Свідоцтво про держ. реєстрацію ю.о. А00 № 507350.
61003, м. Харків, пров. Соляниківський, 4
Тел. (057) 771-00-92, 771-00-96, (057) 700-53-51, 714-34-26